Új helyhatósági hatalmak és az Általános Művelődési Központok

TRENCSÉNYI LÁSZLÓ

55 település ill. a településen működő általános művelődési központ fogadta el a meghívást 1991-ben, hogy az ÁMK Szakmai Szervezet, az Iskolafejlesztési Alapítvány, az EUROVIA-TTI Kft, a Nyitott Képzések Egyesülete továbbá a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Pedagógiai Intézet, a Veszprém megyei Művelődési Központ, a Baranya megyei Művelődési Központ és a Csepeli ÁMK vendéglátásában az "Önkormányzatok és az általános művelődési központok" új kapcsolatáról folytasson dialógust.

Az április 9. és 19. közt négy helyszínen (Veszprémben, Csepelen, Pécsett, Nyíregyházán) megrendezett regionális konferenciasorozaton az említetteken kívül (a felsorolt településeket polgármesterek, képviselőtestületi tagok, ÁMK-igazgatók és munkatársak képviselték, kiemelkedett Halásztelek, ahol a teljes önkormányzat megjelent és részt vett a vitában) megjelentek a régió művelődési igazgatási-szakmai hálójának képviselői (megyei művelődési központ, megyei pedagógiai intézet, megyei könyvtár, megyei statisztikai hivatal, megyei, városi önkormányzatok szakértői), az *Országos Közművelődési Központ*, az *Országos Közoktatási Intézet*, a *Könyvtártudományi és Módszertani Központ* szakemberei. Csepelen titkári szinten képviseltette magát a KKDSZ, az ÁMK-szekció elnöke képviselte a Pedagógusok Szakszervezetét. Valamennyi ülésen jelen volt az MKM Közoktatási illetve Közművelődési Főosztályának munkatársa is. Képviseltette magát a sajtó is (bár a találkozónak nem volt nagy sajtóvisszhangja).

Nem fogadta el a meghívást egy esetben sem más tárca (így pl. az önkormányzatok működésében érdekelt *BM*, a *Közigazgatási Intézet*), sem a parlament, sem a pártok képviselője. Ez utóbbi némiképp tájékoztatott arról, hogy az általános művelődési központok intézménye, mint művelődéspolitikai jelenség ma sincs a politikai érdeklődés látómezejében az országos politikában.

Ez az utóbbi távolságtartás vagy közöny az ÁMK-jelenség ismerői számára azért zavaró, mert mind létrehozásuk, mind szétválasztásuk a nemzeti vagyon és szellemi tőke jelentős mértékét érinti. (Az eredetek ÁMK-ideológiájában éppen a gazdaságostakarékos működés jelent meg fontos érvként.) Másfelől a *helyi* ÁMK-konfliktusok nem kis mértékben túlpolitizált légkörben jelennek meg, a feloszlatási esetek érvrendszerében a rendszerváltás ideológiája meglehetősen hangos, több helyütt, mint "bolsevik csökevényt" számolták fel az ÁMK-t (egyébként az ismert esetekben - ahogy ez lenni szokott - ennél közvetlenebb, személyes okok rejtőztek el a feloszlatásról szóló döntéshozatalban). Bolsevik csökevény? Az ÁMK-mozgalom kitartó szakemberi aktívagárdájában, olykor egymással más kérdésben vitában lévő szakembergárdájában ennek az ellenkezője az identitásteremtő erő.

Ők vitán felül úgy élik meg, hogy az általános művelődési központ, mint új típusú művelődési intézmény az egyike, jelentős egyike az intézményrendszer reformja, mo-

dernizációja alternatíváinak. Ez az alternativitás volt mindig az identitástudatot képző fő faktor. A merev, a valóságos folyamatokkal szemben doktrínákat követő és követelő (párt)állammal szembeni "kunstruktív lázadás" egyik megjelenési formája volt.

Nyilvánvaló - jegyzi meg a jegyzetíró -, hogy *ebből az identitástudatból* hiányzik az ÁMK-kat a 70-es, majd a 80-as években tucatszámra teremtő másik, a jobb esetben technokratának nevezhető - faktor, a (re)centralizáló, a monolitikumot helyreállítani próbáló, jórészt közigazgatási-igazgatási szándékok tudomásulvétele az azonosságon belül. Az is tagadhatatlan, hogy ez utóbbi faktorból erőteljesebben részesült ÁMK-k (a "bürokratikus innováció" termékeiként létrehozott, hiányos infrastruktúrát elleplezni kívánó szervezetkomplexumok) szakemberei, még vezető szakemberei sem - vagy csak ritka kivételként alig - csatlakoztak a mozgalom avantgardjának identitásához. Mint ahogyan az ÁMK-szervezet ez utóbbiak szakmai, helyi politikai státusában korábban sem jelentett változást, jogunk van feltételezni, hogy 1991. sem - akár együttartásról, akár szétválasztott működésről dönt önkormányzatuk.

Mindenesetre az ÁMK-mozgalom avantgardja, az ÁMK-szervezet és a rendszerváltás kapcsolódását mint organikus egymásratalálást köszöntötte, s a szervezet működésének legjobb tapasztalatait, úgymond a "környezetfüggőség kihívásaival való korai találkozást, s korai válaszadási kísérletet" mint lépéselőnyt élte, éli meg. Az avantgardnak kijáró megbecsülést szeretett volna az új politikai környezettől, mely új környezet új klímájának lényegi elemeként a helyi társadalom értékrendjének, befolyásolásának felerősödését élte meg egyfelől, másfelől a bürokratikus igazgatás-irányítás "pártállami" struktúráinak lebomlását.

"Katasztrófa lenne, ha csalódnánk az önkormányzatokban" - fogalmazta így a kunszentmiklósi ÁMK igazgatója, - "hiszen ezért, az önkormányzatiságot megtestesítendő helyi hatalomért küzdöttünk egészen mostanáig." A csalódás élménye azokban az ÁMK-kban is kimutatható, ahol az önkormányzat és intézmény kapcsolata nem jutott még el drámai konfliktusig. Az élmény középpontjában *szakember* és *laikus* kommunikációs zavara áll. Az ÁMK-k értelmisége számára a tanácsrendszer szakigazgatása nem kis részben a hozzá nem értést, legalábbis egy szigorúan igazgatási - bürokratikus szakértelmet jelentett - vagyis egy modern, integrációra törő művelődésszervező szemlélet számára konfliktusforrás volt, a jóideje fenntartási hiányok befedetlenségét palástoló, a maradékelvben a maradékon is spóroló "rossz gazda". Nos az önkormányzatok - a tapasztalatok szerint - mai helyzetükben gyakran kényszerülnek hasonló szerepbe. Bár jogi legitimitásukhoz kétség nem fér, társadalmi legitimitásukon sok csorba esett, éppen az intézményfenntartási szférákban. Ezt a helyzetet nem egyszerűen a helyhatósági választásokat kísérő részvételi csömör számlájára kell írni, belejátszik az önkormányzatok gazdasági kutyaszorítója is. Nemkülönben a *hatásköri, államháztartási törvény* meghozatalának vétkes késlekedése, mely jóformán játékszabálynélkülivé tette helyhatóság és intézményei viszonyát.

Ez a történelmi pillanat tette indokolttá az ÁMK-k szakmai érdekvédelmének felerősödését, az 1991. tavaszán megszervezett helyzetfeltáró, helyzettisztázó beszélgetéseket. Ennek tapasztalatait adjuk közre. (Megjegyzendő, hogy az ÁMK Szakmai Szervezet több ízben fordult a rendszerváltás helyi és központi politikai erőihez dokumentummal.)

Az állam és az ÁMK

Hogyan is jellemezhető az állam és az ÁMK-k viszonya? A dolognak egyik oldala az, hogy a pluralista oktatásügyben - így tűnik - a kultuszkormányzat nem nyilvánít politikai álláspontot a kérdésben, államhatalmi szó tehát a maga szeszélyeivel nem

befolyásolja az ÁMK-k politikai környezetét. (Ezt akkor is meg kell állapítani, ha több ÁMK-t feloszlató helyhatósági döntésben mint ideológia megjelent a "debolsevizálás", azaz az ÁMK-nak "bolsevik csökevényként" való megszűntetése.) Mi tagadás, felvetődik azonban, hogy a "be nem avatkozás" politikája nem értékelődik-e át ártó nem-gondoskodássá. A költségvetési törvény nem csak a normatív finanszírozás *abnormális* összegeivel járul hozzá a fenntartási válság elmélyüléséhez, de a havonta utalt "ellátmány" minimális gazdálkodást sem tesz lehetővé (ez utóbbi körülmény valójában gúzsbaköti azt az erényt, amit az ÁMK technokratái hangsúlyoznak, a nagyvonalú, rendszerelvű, egységben gondolkodó gazdálkodást is.)

A "be nem avatkozás" politikájának jeleként érzékeli az ÁMK-mozgalom azt is, hogy a Közoktatási törvény szakmai tervezete - egyébként e ponton konzekvensen folytatva a 85/1. törvény tradícióit - alig tesz említést az általános művelődési központról, mint sajátos nevelési-oktatási intézményről. Emlékezetes, hogy 86-ban a helyi művelődésirányítás úgy dekódolta a kifejezés puszta elmaradását, hogy az ÁMK "ejtve van", és igyekezett "levonni a konzekvenciákat". Ez utóbbi történet tagadhatatlan adalék arra nézvést, mennyire nem "bolsevik csökevény" az ÁMK, akkor sem egyébként, ha magunk - az ÁMK-mozgalom néhány más teoretikusától eltérően - nem vitatjuk a genezisben a két forrás, ti. az alternatív-reformer és a centralizáló-reformvisszatartó sajátos együttesének meglétét.

Laikus hatalom - értelmiségi intézmény régi/új konfliktusai

Az 1990. évi helyhatósági választások merőben új helyzetet teremtettek helyi társadalom és intézmény viszonyában az ÁMK-s településeken is. Az új helyi hatalom nem csak, hogy erőteljesebb politikai legitimitáshoz jutott elődjénél (hiszen a rendszerváltás lendületéből származó összes konjunkturális attribútumot megkapta),de összehasonlíthatatlanul nagyobb hatalomhoz is. Az *önkormányzat* elnevezés e fenti két újdonságelemet foglalja össze. A fogalomnak nem tartozéka, de a történelmi helyzet ehhez két további elemet illesztett (ráadásul ez utóbbiak okozzák a gondokat, s az eufória multán ezek válnak jelentős társadalmi feszültségek forrásaivá). A politikai, jogi legitimitás felemás társadalmi legitimitáshoz jutott, tagadhatatlan, hogy a választásokba beleunt többség asszisztenciája mellett a kampányok ügyes aktivistái szereztek a kisebbségtől elegendő voksot hatalmukhoz. S az is tagadhatatlan, hogy a korábban soha nem volt mértékű hatalom korábban soha nem volt módon üres helyi kasszával társult. E két utóbbi elem - s nem pedig ideológiai - tette a kulturális ellátó intézményeket a hatalom kulcsproblémájává. Esetünkben nem a "tudás hatalom", hanem az "intézmény hatalom".

A művelődési ágazat - ideszámítva az igen sovány közművelődési fejkvótát - ma egy-egy település állami költségvetési támogatásának olyan súlyú részét tudhatja magáénak, hogy érdemes a róla való döntési kompetenciát megszerezni! Megfordult a hagyományos szólás: "cuius regio eius religio", akinek megadatik a kultúráról intézkedni, az komoly vagyont bírhat a magáénak. Nem egy önkormányzat és önkormányzati ideológus vallja meggyőződéssel - vitában a kultuszkormányzattal -, hogy a "nem-pántlikázott" normatív finanszírozásból másra, többre is futná. Hát hogyne idézne elő *kettős hatalmi* helyzetet az ÁMK, ahol rendelet előírta módon az ágazat támogatásának egésze koncentrálódik az intézménynél, s marad "pénzes postás" a polgármesteri hivatal? A kettős hatalmi helyzet feloldására különböző stratégiákat követett az ÁMK-s helyi társadalmak politizáló elitje. (Itt most nem szólunk arról a nem kevés esetről, ahol a hatalmi koktél összetétele nem változott, független jelöltként tartotta meg hatalmát a településnek *korábban* is elismert, korábban is autonóm ember híré-

ben álló, jellegzetes módon "áemkácsinálásban" kitűnt - tehát "ÁMK-barát" - vezetője -, jobbára viszonylag biztonságosan modernizálódó települések ezek.)

Az egyik stratégia mi volt? Aktívan részt venni a választási kampányban, bekerülni az önkormányzatba, ÁMK-értelmiségiből csinálni polgármestert, időben orientálni az új önkormányzatot. Ezen települések ÁMK-iban zökkenőmentes volt a rendszerváltás, az ÁMK biztonságban érzi magát, s szolgálja a települést az önkormányzatnak is megelégedésére. (Dobszán az önkormányzat 1000 Ft-ra emelte a közművelődési fejkvótát, Sármelléken elfogadta az igazgató művelődéspolitikai programját.) Az ellenpélda Tiszaőrsről származik, ahol mondhatni, túlgyőzte magát az ÁMK-értelmisége, hiszen az intézményen *belüli* alternatívák képviselői is mind önkormányzatba jutottak, s így a testületi, szakmai viták emelkedtek helyi politikai dimenziókba, korántsem javuló esélyekkel az igazgató számára.)

A kettős hatalom felszámolásának másik véglete, amikor a képviselőtestület - olykor a vonatkozó rendeleteket, akár a Munka Törvénykönyvét is félretéve - feloszlatja az ÁMK-t, így szabadulni meg az (olykor ellenlábas) igazgatótól. A feloszlatás és stabilizálás korántsem a tipikus esete a falubokros ÁMK-ké, ám úgy tűnik, hogy a megoldások alapvetően itt is e két típusba rendeződnek, árnyalja csak a dolgot, hogy nem egyetlen önkormányzat, hanem új "önkormányzatbokor" száll a ringbe. Van eset, hogy az új képviselőtestületek az egykori székhelyközség önkormányzatával "két tűz közé veszik" az intézményt, s az a kettős sortűz alatt vérzik el, de olyan eset is van, amikor az - elsősorban közös *iskolázást* ígérő - intézmény képes szövetkezni, az egykori tagközségek szülői társadalmát aktivizálni. (Ezt a mozzanatot ne feledjük, visszatérünk még rá!)

Mit jelent a hatalmi harc az intézménynek? Többnyire foggal és körömmel küzd megmaradásáért, hiszen most látja elérkezettnek az időt arra, hogy az integrációtól remélt gazdálkodási előnyök érvényesülhetnek.

Másfelől rákényszerül a funkció újradefiniálására, nevezetesen a *szakmai autonómia* és a *környezetfüggőség* pólusai közti mezőben. A helyzetben az a paradox, hogy az ÁMK-mozgalom korábbi történetében a *progresszív irányú* elmozdulás lényege az iskola vaskos bástyái közül való kitörés volt, elmozdulás egy merev, makacs autonómia oldaláról, készség a dialógusra, valódi lépések a település művelődési eszközrendszere feletti rendelkezésben a hatalommegosztás, az alkupozíció irányába. Az újkeletű mozgások iránya pedig egyértelműen az intézmény, s az intézmény értelmiségének szakmai *autonómiája*. Az az autonómia, amit a 85/1. törvény az *iskolának* biztosít. (Egy biztos: a mozgásban fel nem merül az az alternatíva, hogy a helyi hatalomtól az állam védené meg pártfogó atyai gondoskodással az intézményeket. Védelem, igen: egy világos, a hatalommegosztás elvén, minden érdekelt fél meghatározott autonómiájának elvén, világos kompetenciahatárok mentén szabályozó törvény, az igen!)

A tragikus fejlemény tehát az, hogy az ÁMK most attól riad vissza (nem egyszer bizony keményen az orrára is koppintanak), amiért maga is a rendszerváltást megelőző reformfolyamatokban küzdött: a környezettel elfogadott alkuhelyzetet érzi magára nézve veszélyesnek. Először is azért, mert nem alkuhelyzet számára, hanem éppolyan kiszolgáltatottság - az első hónapok tapasztalatai után -, mint amilyen volt. A tanácsrendszer szakigazgatásában volt már annyi (ha akarom) dörzsöltség, (ha akarom) annyi szakmai-politikai kultúra, (ha akarom) hajlandóság az alkura, hogy az intézmény tehette szakmailag vállalt teendőit, az irányítás *szakértőinek* tűnt. Az új helyi hatalom *laikus* jellege nem csak de facto az, hanem de iure is (önkormányzati elve szerint) laikus tehát. Bizonyos ÁMK-k esetében pedig ez úgy interpretálódik, hogy "csöbörből vödörbe" - a pártállam hozzá nem értő "komisszárja" és a helyi hatalom laikus diktátora közt nincs minőségi különbség! Képviselőtestület dönt a tantárgyfelosztásról, utasítja az igazgatót, hogy kit nevezzen ki osztályfőnöknek stb. Ezek már olyan döntések, me-

lyek nem is magyarázhatók az intézményfenntartási válság előidézte restrikciós pánikkal (az utóbbi csoportösszevonásokban, funkcióleadási kényszerekben, elbocsátásokban jelenik meg).

A nagyvárosi ÁMK-kat nem ilymódon fenyegeti a veszély, ezen intézmények gyakorlatilag feloszthatatlanok, itt inkább funkcióátcsoportosításokat, új funkciókat kíván a *gazda* ráerőltetni szakmai kérdésekben másképp gondolkodó, másképp érdekelt intézményére.

És itt van valami, ahol el kell időzni. Az intézmény értelmisége szakmainak nevezett érvrendszerében feltűnik a *laikusoktól* való berzenkedés. Az a helyzet állt tehát elő, hogy éppen csak, hogy elkezdte tanulni a dialógust, az alkut a laikus környezettel, amikor megjelent (esetleg újra) fölötte egy laikus (ráadásul meglehetősen agresszív) hatalom, s ez az élmény visszamenőleg törölte jóformán az egész korábbi tanulási folyamatot. A vészhelyzetben kevés ÁMK-nak volt/van módja disztingválni, a klientúra és a hatalom laikusságát különválasztani. Ne legyünk elfogultak az ítélkezésben. Tudomásul kell venni azt is, hogy a szakmai autonómia sáncai mögött értelmiségi arisztokratizmus, parvenű sznobizmus, kicsinyesség, kényelmesség is megbújt. E hatalmi vitában nem lehet általánosságban állást foglalni egyik vagy másik fél mellett. Szolidaritásunk a mellett a hatalmi ágens mellett van, amely hitelesebben fejezi ki az adott helyi társadalom, az adott klientúra érdekeit és szándékait, amely képes működőképes koalíciót kötni a lakossággal, beleértve a gyerekeket, az öregeket, a perspektivátlanság drámájával küzdő ifjúságot, az etnikai kisebbségeket.

Nem megkerülhető végül e problémakörben a *privatizáció* problematikája sem. Létező jelenség, hogy a helyhatóság művelődési célokat szolgáló épületét privatizálni kívánja (még jobbik eset - ha ugyan ez megoldható -, hogy az új tulajdonossal feladatokról, bizonyos ellátási kötelezettségekről alkuszik). De megjelenik a szakmai önvédelem eszköztárában is a privatizáció. Bizonyos, az intézmény alapfunkciójára visszaforgatott összeget *alapítványi* formában őriznek, de Kft létrehozására is van példa.

Az ÁMK és az önkormányzatok kapcsolatáról szólva nem kerülhetők meg a rendszerváltás alapproblémái. Nevezetesen az, hogy új hatalmi helyzetben vajon a hatalomnak melyik a jellegadó vonása: kompetenciája (szakértelme)-e avagy elfogadottsága (társadalmi legitimitása), s ha e két elem nincs harmóniában együtt, akkor vajon melyiknek van prioritása. Ez a kérdés persze az ÁMK-k genezisével kapcsolatban is feltehető és felteendő, vajon ezen sajátosságok miképp érvényesültek a "pongyola diktatúra" idején, a reform- és ellenreform dilemmájában vergődő utolsó szakaszában a létező szocializmusnak. Laikus önkormányzat és autonóm intézmény viszonyát ebben a koordinátarendszerben is érdemes vizsgálni.

Nem kevesebbről van szó, mint arról, hogy nem egy ÁMK-s településen a helyhatósági választások manifesztté tették, hogy kettős hatalom van, s e helyzet megszüntetésének különböző variációi alakultak ki, van település, ahol az ÁMK-szakértelem integrálta és legitimálta magát a hatalomba, van ahol az új helyi hatalom szervezetileg felszámolta a jelentős (gazdasági és szellemi) hatalmat összpontosító ÁMK-t. Egyébként mindkét végletes megoldásnak vannak a helyi művelődés javát és kárát is szolgáló példái. A kulcskérdés az: melyik hatalmi ágens tudott koalíciót kötni magával a lakossággal, a klientúrával, ki fejezi ki hitelesebben adott viszonyok közt magát a "népet".

Ebben az összefüggésben nem kerülhető meg a tény, hogy a fellazított, szétbontott ÁMK-kban többnyire belső feszültségek *is* munkáltak. Az adott helyzetben többnyire konzervatívnak minősíthető pedagóguscsoport lépett fel egy "szűkített" iskoláért. Így vetődik fel a kérdés: kinek érdeke az "ÁMK-lét?" Túl a szerencsés esetben igazolódó ideológián, hogy ti. a lakosságnak, a településnek. Van egy szakmai csoport, (a településen, az országban), mely elkötelezettje az ügynek, amely önkifejezését, önmeg-

valósítását leli benne, elkötelezett innovatív tudatában a "fúzió" energiája táplál. Ez a csoport nem azonos - talán nagyságrendben sem - a létező ÁMK-k 10.000 szakemberével. E téren a képzés teljesen hiányzik. E csoport vállalja fel, hogy állandó versenyhelyzetben bizonyítsa: az ÁMK "többet tud".

E csoport küzd a szakmai autonómiáért és a környezetfüggő működésért egyszerre. Ők képzelik úgy, hogy a fenntartó a funkciót rendelje meg, s az intézmény adhasson szakmai választ - még a fenntartási válság szorító körülményei közepette is.

Dezintegráló érdekek az ÁMK falain belül

Nem kerülhetjük meg azt a jelenséget, hogy az új helyhatóság újraértékelő buzgalmában nem egyszer az ÁMK-munkatársak jelentős csoportjának aktivizálódása is jelen van. Szembetűnő, hogy több olyan település is van, ahol helybeli pedagógusból lett polgármester, s az ő első ténykedése az intézményvezető hatalmának kikezdése, más esetekben ő, mint a helyzetet jól ismerő áll élére a szakmai tevékenység kárára megnyilvánuló takarékosságnak. (Nem általános az eset, olyan is van, ahol az "ÁMK-lobby" jutott hatalomra.) Az említett konfliktusos esetek egy része megmagyarázható személyeskedéssel is. A tanári szoba perpatvarai vetülnek ki a településpolitikára. De léteznek ennél bonyolultabb esetek is. Az ÁMK-vezetéssel az a pedagóguskör került oppozícióba, mely korábban is a szervezeti integráció áldozatának tudta magát; s az új hatalmi konstellációban nagyobb esélyt lát érdekei érvényesítésére. Az érdekek mint munkavállalói érdekek a fenntartási válság közepette pedig dezintegráló érdekek. Ez többnyire az a pedagóguscsoport, mely korábban sem vállalta az iskola társadalmi nyitódását, kevesebb érzékenysége mutatkozott szociálpedagógiai szakmakép érvényesítése irányában, a közművelődésben vállalt részvételt nyűgnek érezte, a népművelőkkel, óvónőkkel nem szívesen sorolta magát egy szakmai körbe. Ráadásul azt is megtapasztalta, hogy az "áemkázás" minden bizakodó prognózis ellenére nem vált, nem válik divatkarierré, miközben új divatok viszont kíválnak szakmai karriert (ezen új perspektívákban az ÁMK-teóriában integrált rész-értékek is alig jelennek meg; egyértelműen a hatékony jólszelektáló és jólszelektált tanító iskola pártján törnek lándzsát.)

S ahol az ÁMK-teória inkarnációja ráadásul jobb megélhetést sem hozott, esetleg súlyos bérfeszültségeket - a humán szakmák központi béremelései mindig olyan aszinkronban követték egymást, hogy elég volt utalni egy permanens bérkonfliktusra, minden fél áldozatnak érezte magát. Ha az integrált-komplex feladatgyakorlásban kitűnt szakmai elitet ráadásul kiemelten honorálta az ÁMK-vezetés, akkor ettől a pillanattól kezdve minden feltétel adott, hogy a hallgatag, ám konzervatív többség az ÁMK felszámolásáért az ördöggel is cimboráljon. Az ördög a fenntartási válság képét ölti: a szűkített iskola olcsóbbnak tűnik, mint a nyitott, mint az ÁMK, hiszen funkciók spórolhatók el (történetesen azok a funkciók, melyek alapjában véve korábban sem voltak "lefedve" kapacitással, térrel - emlékeztetnék arra, hogy annak idején jelentős ÁMK-generáló motívum volt a nemlétező közművelődési intézmény hiányát eltűntetni névtáblacserével).

Voltaképpen atipikusnak mondható a TV jóvoltából közismertté váló k-i eset, ahol az igazgató a népművelő-pedagógus vitában utóbbiak mellé állt, s diszkriminálta előbbieket a költségvetés szorításában, hiszen az ÁMK-igazgatók inkább az "ÁMK-érdekelt" szakmai csoport reprezentánsai - ki maga vállalta, ki botcsinálta módon.

Új szakmaiság, értelmiségi képességek az ÁMK-ban

Az ÁMK-k mozgásirányát követve mégiscsak megállapítható, hogy az általános művelődési központok műhelyeiben a *humán szolgáltató szakember* új típusú, (más meg-

közelítésben?) új minőségű szakmaisága van kialakulóban. (Egy másik megközelítés ezt az *új szakmaiságot* inkább mint *hiányt*, mint *szükségletet* emlegeti, mint az ÁMK-k "ámk-szerű" működésének elodázhatatlanul teljesítendő feltételét. Ebben az utóbbi vonatkozásban teszik szóvá az ÁMK-mozgalom aktivistái a képzés, a továbbképzés elodázhatatlan rendszerelvű megoldását, s címzik igényeiket a felsőoktatás felelőseihez.)

Az "új szakmaiság" gondolatkörében - tagadhatatlanul nem az ÁMK-k hőskorában megtapasztalt hevességgel - folyamatosan jelen van a szakember fluenciája, kompetenciájának a humán szolgáltatások különböző típusaiban való konvertálhatósága (úgymond: komplexitása). Sajátos értelmezést ad ennek a szakmai jegynek a felderengő pedagógus-munkanélküliség. Néhány nagyvárosi ÁMK-ban megindult a tanítók átképzése szociálismunkássá, szociálpedagógussá.

A kívánatos és prioritásra jutó "ÁMK-munkatársi" szakmai jegyek az áprilisi dialógusok nyomán az alábbiak:

- Szociológiai - szociális kultúra;
- A település társadalmi, művelődési folyamatainak eredményes, hiteles elemzésének készsége, valamint az a képesség, hogy ezen (művelődésszociológiai) elemzések nyomán tudjon adekvát pedagógiai-művelődésszervezői programot fogalmazni;
- A szakmai program legitimációja érdekében kifejtett helyi politikai típusú megnyilatkozás képessége;
- A laikus kliensekkel folytatott konstruktív dialógus (érdekegyeztetés) képessége;
- Egy elfogadó-befogadó kultúrafelfogás, tolerancia;
- A testületi, szakértői-szakemberi kollektívában, teamben, kooperációban gyakorolt tervező-elemző-végrehajtó munka képessége;
- Szociális érzékenység, fogékonyság (a "szükséglethierarchia" talaján álló szakmafelfogás előtérbe kerülésével széleskörű tapasztalatok szólnak amellett, hogy éppen a *szociálismunka* az az integratív elem, mely végre - nem a teória "jódolgában", hanem a valóság "kínjában" - megteremti a funkcionális kapcsolatokat a különböző intézményegységek, ezek szakmaisága között);
- Különös hangsúlyt kap az *ifjúsági* probléma kezelésének képessége (hiszen az iskolázást elhagyó csoportok körül sűrűsödik a társadalmi dráma);
- Érvényes képesség a közösségi hagyományápolás tevékenységeiben megmutatkozó képesség (ez ma is folklorisztikus típusú tudások csokrát jelenti elsősorban, s tekintettel van a - főként - etnikai kisebbségekre is.

A konzultációkon képviselt települések

A résztvevő ámk-s települések az alábbiak: Adony, Ajak, Apagy, Badacsonytomaj, Bakonyszombathely, Baja, Csaholc, Csepel, Dobsza, Földes, Fülöpháza, Gyöngyösfalu, Győr-Heszky, Győr-Balázs Béla, Győr-Ménfőcsanak, Halásztelek, Hosszúhetény, Hetvehely, Jéke, Káposztásmegyer, Kehidakustány, Kunszállás, Kiskunhalas, Királyegyháza, Kiskunhalas, Kislőd, Kunszentmiklós, Kölesd, Lukácsháza, Magyarpolány, Nagyvarsány, Martonvásár, Mezőlak, Mozsgó, Ózd-Brassói, Ózd-Csépányi, Ózd-Somsályi, Ozora, Pécs-Istenkút, Poroszló, Rum, Sármellék, Sátorhely, Szakcs, Tahitótfalu, Tiszaőrs, Tiszaszentimre, Tiszapalkonya, Tarnaőrs, Várong, Zalabaksa, Zalaegerszeg, Vaja, Vásárosnamény. Némi általánosítással, becsléssel azt is megfogalmazhatjuk, hogy az utóbbi év helyi művelődéspolitikai döntései nyomán általában fogyatkozó, de 200-as nagyságrendjét még őrző ÁMK-mozgalomnak ma ez az 50-es csoport az aktívája. A találkozókon olyan intézmények is képviseltették magukat, amelyek esetében az önkormányzat már kimondta a felszámoló határozatot, de a kollégák hűsége, identitása, vagy éppen érdekvédelemkereső szándéka indokolta a megjelenést.